

R O Z S U D O K
V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ladislava Górásza a členov senátu JUDr. Rudolfa Čirča a JUDr. Ivana Machyniaka, v právnej veci žalobkyně: **R.**, so sídlom vo V., proti žalovanej: **O.**, zastúpená J., advokátkou Advokátskej kancelárie so sídlom v P., **o určenie vlastníckeho práva**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 11 C 53/2004, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 14. februára 2008 sp. zn. 7 Co 3/2007, takto

r o z h o d o l :

Mimoriadne dovolanie **z a m i e t a .**

Žalobkyni nepriznáva náhradu trov konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Poprad (súd prvého stupňa) rozsudkom zo 6. novembra 2006 č.k. 11 C 53/2004-348 určil, že žalobkyňa je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností v kat. území M., zapísaných na LV č. X. ako pozemok parc. č. X./X.- trvalý trávny porast vo výmere X. m², parc. č. X. - zastavané plochy a nádvoría vo výmere X. m², parc. č. X. - trvalý trávny porast vo výmere X. m², parc. č. X. - trvalý trávny porast vo výmere X. m² a parc. č. X. - trvalý trávny porast vo výmere X. m². Žalobu o určenie vlastníctva v časti týkajúcej sa pozemku parc. č. X. - trvalý trávny porast vo výmere X. m², zamietol. Žalovanej uložil povinnosť zaplatiť na účet súdu súdny poplatok 3 000 Sk a náhradu trov štátu v sume 1 686 Sk a žalobkyni náhradu trov konania v sume 58 554,40 Sk, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Rozhodnutie o veci samej odôvodnil výsledkami vykonaného dokazovania,

z ktorého vyvodil, že vlastníkom sporných pozemkov je žalobkyňa. Poukázal na výmer Okresného národného výboru v P. Zn. I. z 8. decembra 1951, podľa ktorého štát vykúpil nehnuteľnosti nachádzajúce v kat. území M. zapísané vo vložkách č. X., X., avšak „bez parcely č. X.“ a vo vložke č. X. „bez parcely č. X.“. Ostatne uvedená nehnuteľnosť teda nebola štátom vykúpená podľa zákona č. 46/1948 Sb. o novej pozemkovej reforme (trvalej úprave vlastníctva k poľnohospodárskej a lesnej pôde) a štát tak bol neprávne zapísaný ako jej vlastník. Z predmetnej nehnuteľnosti vzniknuté pozemky potom prešli do vlastníctva žalovanej postupom podľa zákona č. 131/1991 Zb. o majetku obcí.

Krajský súd v Prešove (odvolací súd), konajúci o odvolaní žalovanej proti výroku rozsudku súdu prvého stupňa, ktorou bolo žalobe vyhovené, rozsudkom zo 14. februára 2008 sp. zn. 7 Co 3/2007 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti a žalovanej uložil povinnosť zaplatiť do troch dní žalobkyni, jej zástupkyni, náhradu trov odvolacieho konania v sume 11 650 Sk. Odvolací súd sa stotožnil so závermi súdu prvého stupňa. Nepovažoval za opodstatnenú námietku žalovanej, že výkup parcely mpč. X. sa netýkal len jej časti zastavanej cirkevnou školou a kostolom. Podľa odvolacieho súdu z predmetného výmeru, a ani z uznesenia Okresného súdu Poprad z 8. januára 1952 č.d. 25/52, ktorým bol na základe predmetného výmeru povolený zápis v pozemkovej knihe, takýto záver nemožno vyvodiť. Ustálil, že „ak štát napriek uvedeným listinným dôkazom bol zapísaný za vlastníka pôvodnej pozemnoknižnej parcely mpč. X., stalo sa tak bez akéhokoľvek právneho dôvodu“. Reagujúc na námietku žalovanej, že o veci už bolo právoplatne rozhodnuté, uviedol, že porovnaním predmetu a účastníkov skoršieho konania vedeného na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 12 C 48/1996 a prebiehajúceho konania nie je možné dospieť k záveru o totožnosti právnych vecí. V konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 48/1996 sa žalobkyňa domáhala, aby žalovanej bola uložená povinnosť vydať jej sporné nehnuteľnosti podľa zákona č. 282/1993 Z.z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločenstvám v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „zákon č. 282/1993 Z.z.“). K zamietnutiu tejto žaloby došlo len preto, že žalobkyni sa nepodarilo preukázať, že nárok uplatnila včas. Podľa odvolacieho súdu je nesporné, že predmetný reštitučný zákon je voči všeobecnej občianskoprávnej úprave predpisom špeciálnym, ktorý má pri použití prednosť, dokonca aplikáciu všeobecného predpisu obvykle vylučuje, uvedená zásada ale platí len pre okruh pôsobnosti reštitučného zákona. Jedným z reštitučných titulov podľa tohto zákona je aj prevzatie veci bez právneho titulu. Špecifikom tohto titulu je, že vychádza z toho, že právne opatrenia minulého režimu platia. Podľa odvolacieho súdu nemožno ale pripustiť, aby

zákonodarca uplynutím lehoty na uplatnenie nároku zamýšľal legalizovať prevzatie veci bez právneho dôvodu v rozhodnom období. V takomto prípade by reštitučný zákon, ktorého účelom je náprava niektorých majetkových krívd, upravoval tiež vznik krívd nových. Popri nároku na vydanie veci podľa reštitučného zákona teda nemožno vylúčiť nárok na ochranu vlastníctva podľa Občianskeho zákonníka. Skutočnosť, že žaloba žalobkyne o vydanie nehnuteľností podľa reštitučného predpisu bola zamietnutá, nemá za následok vylúčenie možnosti podať novú žalobu o určenie vlastníckeho práva v zmysle ustanovenia § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Takáto určovacia žaloba je bez akýchkoľvek pochybností prostriedkom slúžiacim na ochranu vlastníckeho práva žalobkyne, najmä za situácie, že k odňatiu jej vlastníckeho práva došlo bez právneho dôvodu.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) mimoriadne dovolanie. Navrhol napadnuté rozhodnutie zmeniť tak, že sa žaloba zamietne. Uviedol, že tak robí na podnet žalovanej, pretože napadnutým rozhodnutím bol porušený zákon, pričom ochranu práv a zákonom chránených záujmov nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami. Mimoriadne dovolanie odôvodnil tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (dovolací dôvod podľa § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Uviedol, že závery odvolacieho súdu o vzťahu reštitučných zákonov k všeobecným občianskoprávnym predpisom, vychádzajúce z rozhodovacej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky i Ústavného súdu Českej republiky (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III.ÚS 102/04-43, uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 178/06-5, nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV.ÚS 403/98), boli už prekonané v zjednocujúcom stanovisku veľkého senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Českej republiky z 11. októbra 2003 sp. zn. 31Cdo 1222/2001 a aj v stanovisku Ústavného súdu Českej republiky zverejnenom pod č. 477/2005 Sb., podľa ktorých stanovisk žalobou o určenie vlastníckeho práva nie je možné obchádzať zmysel a účel reštitučného zákonodarstva a nie je možné účinne sa domáhať podľa všeobecných predpisov ani ochrany vlastníckeho práva, k zániku ktorého došlo pred 25. februárom 1948 a zvláštny reštitučný predpis nestanovil zmiernenie alebo nápravu takejto majetkovej ujmy. Generálny prokurátor tvrdí, že účelom reštitučných zákonov, medzi ktoré patrí nepochybne aj zákon č. 282/1993 Z.z., bolo zmierniť niektoré, hlavne majetkové krivdy spôsobené v dobe po 25. februári 1948. Zákonodarca pri ich konštituovaní vychádzal z faktického stavu v roku 1990, ale na zreteľ bral aj nutnosť limitovať zmenu vo vlastníckych vzťahoch tak, aby zostala primeraná účelu, ktorý nimi bol

sledovaný. Účel reštitučného zákonodarstva je najlepšie vystihnutý v preambule zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a preambule zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách. Zákonodarca zamýšľal cielenú a presne vymedzenú zmenu v rozdelení majetku, ktoré v tej dobe panovalo. Takto jasne vyjadrená vôľa má o to závažnejší obsah, nakoľko k tomuto kroku nebol štát povinný. K majetkovým krivdám, ktoré mienil zmierniť (nie však napraviť), došlo v zásade v rozpore s princípmi právneho štátu v minulom období. Ústava Slovenskej republiky ani iný právny predpis nevyžadujú, aby tento majetok bol vrátený, či aby za neho bola poskytnutá náhrada, a ani aby na tento účel boli vykonávané v právnom poriadku akékoľvek zmeny. Bolo slobodnou vôľou štátu, či umožní bývalým vlastníkom dotknutého majetku žiadať jeho vrátenie, lebo jeho vlastnícke práva, ako aj vlastnícke práva osôb, ktoré v medziobdobí tento majetok získali, nie sú závislé na protiústavných normách alebo postupoch, ktoré ich pôvodne zakladali. Samotné zakotvenie reštitučných nárokov teda bolo benefíciom štátu, presne vymedzeným z hľadiska časového a vecného. Ani Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach takto stanovenú hranicu nespochybnil, ale naopak jasne konštatoval (napr. v rozhodnutí zo 7. marca 2003 Jantner proti Slovensku, v rozhodnutí z 22. júna 2004 Broniowski proti Poľsku), že článok 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zaručujúci ochranu vlastníckeho práva, nemôže byť vykladaný tak, že by akokoľvek obmedzoval slobodu zmluvných štátov pri výbere podmienok, za ktorých pristúpia k vráteniu majetku, ktorý bol na ne prevedený pred tým, než ratifikovali Dohovor. Rovnako nijako neobmedzuje ich slobodu stanoviť pôsobnosť reštitučných noriem a podmienky, za ktorých možno majetok vrátiť osobám, ktoré boli tohto majetku zbavené. Právo na obnovenie vlastníckeho práva im teda naďalej garantované nie je. Vlastnícke právo oprávnených osôb podľa reštitučných predpisov vzniká až okamihom vydania veci. Tým je v skutočnosti legalizovaný prechod majetku na štát, a to bez ohľadu na to, čo bolo titulom pre tento prechod. No v prípadoch, ktoré sú v reštitučných zákonoch výslovne uvedené, je pôvodný nadobúdaci titul štátu, samozrejme za splnenia ďalších v zákone uvedených podmienok, dôvodom pre vrátenie veci. Reštitučné zákony v podstate legalizovali vlastníctvo štátu k majetku, ktorý štát získal konfiškáciami, znárodnením a ďalšími majetkovými opatreniami. Bez existencie týchto zákonov by bývalo možné, v niektorých prípadoch, uplatniť na takýto majetok vlastnícke právo podľa všeobecných predpisov. Prijatím reštitučných zákonov štát súčasne vylúčil možnosť uplatniť tieto práva inak, teda podľa všeobecných predpisov, nakoľko tato úprava je špeciálnou úpravou k predpisom všeobecným. Niet sporu o tom, že v konaní vedenom pred Okresným súdom Prešov pod sp. zn.

12 C 48/1996 sa žalobkyňa domáhala vydania nehnuteľností od žalovanej podľa ustanovení zákona č. 282/1993 Z.z. Žalobkyni sa nepodarilo preukázať uplatnenie svojho nároku v zákonom predpísanej lehote, a preto došlo k zamietnutiu žaloby. Reštitučné zákony svojou špecialitou predstavujú, ak sú splnené všetky subjektívne a vecné predpoklady, prekážku použitia všeobecných právnych predpisov. K obnove vlastníckych vzťahov je možné použiť len nástroje upravené v reštitučnom zákone. Citovaný zákon umožňuje navrátenie majetku v prípade riadne uplatneného reštitučného nároku oprávnenou osobou. Ak reštitučný nárok nebol uplatnený a márne uplynula lehota na jeho uplatnenie, ak bol uplatnený po uplynutí lehoty, či ak bol reštitučný nárok zamietnutý, nie je možné naďalej považovať oprávnenú osobu za vlastníka veci. Týka sa to nepochybne všetkých reštitučných titulov, vrátane prevzatia veci bez právneho dôvodu, citovaný zákon v tomto smere nestanovil žiadnu výnimku. Oprávnená osoba, ktorej nehnuteľnosti prevzal štát v rozhodnej dobe bez právneho dôvodu a ktorá si neuplatnila v zákonnej dobe svoj reštitučný nárok proti povinnej osobe, sa nemôže domáhať ochrany svojho vlastníctva využitím inštitútov podľa všeobecných predpisov (§ 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, § 80 písm. c/ O.s.p.). S poukazom na uvedené dovolateľ dochádza k záveru, že v predmetnej veci, v ktorej žalobkyňa žiadala určenie svojho vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam, nemohla mať úspech. Vo veci reštitučných nárokov v zmysle zásady „lex specialis derogat legi generali“ nie je možné domáhať sa ochrany vlastníckeho práva prostriedkami obsiahnutými vo všeobecných právnych predpisoch tam, kde nastupuje úprava usporiadania právnych pomerov uzákonená v špeciálnych právnych predpisoch. Podľa dovolateľa žalobkyňa v konaní o návrhu s určovacím petitom nemohla mať ani naliehavý právny záujem. Určovacia žaloba (§ 126 Občianskeho zákonníku v spojení s § 80 písm. c/ O.s.p.) bola a je nástrojom ochrany subjektívneho práva pred neoprávnenými zásahmi. Ide o žalobu, ktorá má preventívnu povahu a jej účelom je predísť stavu neistoty týkajúceho sa určitého práva alebo jeho výkonu. Význam určovacej žaloby je čisto praktický - nastolenie istoty v ohrozených právnych vzťahoch. Je preto treba viac než u žalôb na plnenie dbať, aby nedošlo k ich zneužitiu. Predovšetkým k tejto obrane je teda požadovaná určitá kvalita žaloby na určenie práva spočívajúca v tom, že musí žalobca preukázať naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Tento naliehavý právny záujem musí byť vyvolaný stavom, ktorý spôsobuje, že právny stav žalobcu k veci sa stal, či stáva, neistým alebo je spochybnený. Ak už totiž bolo právo porušené, nemá preventívna ochrana postavenia žalobcu žiadny zmysel, pretože pomocou nej už v zásade nemožno spory odvrátiť. Súčasná judikatúra sa však zároveň ustálila na názore, že je možné mať naliehavý právny záujem všade tam, kde rozhodnutie súdu bude

podkladom pre zápis do katastra nehnuteľností. Tento záver reflektoval súčasnú zákonnú úpravu zápisov vlastníckych práv do katastra nehnuteľností a zároveň postup katastrálnych úradov, ktoré odmietali vykonávať zápisy vlastníckeho práva na základe súdneho rozhodnutia o vydaní veci, napriek tomu, že takéto rozhodnutie zakladalo vlastnícke právo toho, komu bola nehnuteľnosť súdnym rozhodnutím vydaná. Stále ale platí, že naliehavý právny záujem na určení, či tu právo je či nie je, nie je daný tam, kde sa možno domáhať plnenia. Ak teda niekto o sebe tvrdí, že je vlastníkom veci, nevynímajúc nehnuteľné veci, nemôže uplatňovať svoje právo určovacou žalobou, ale jedine žalobou na plnenie. Z hľadiska ochrany vlastníckeho práva nemôže byť v inej situácii vlastník, ktorý je zapísaný v katastri nehnuteľností, a vlastník, ktorý tam zapísaný nie je. Naliehavosť právneho záujmu na určovanom výroku je totiž daná až vtedy, ak je v spore na ochranu vlastníckeho práva preukázané vlastnícke právo, a odvíja sa len od toho, že určovací výrok by bol podkladom pre zápis do katastra. Naliehavosť právneho záujmu sa teda neodvíja od potreby zisťovania vlastníctva, ale zo skutočnosti, že predpisy o katastri nehnuteľností neumožňujú katastru zapísať vlastnícke právo k nehnuteľnostiam na základe výroku, ktorým sa meritórne rieši vlastníctvo k nehnuteľnosti zapisovanej do katastra nehnuteľností. Ak je teda možné vykonať zmenu v zápisoch vlastníckych práv k nehnuteľnostiam na základe rozhodnutí o určovacej žalobe, nie je možné bez ďalšieho len z tohto faktu naliehavý právny záujem žalobcu dovodiť. Podľa § 5 ods. 4 (zrejme správne ods. 3 – poznámka dovolacieho súdu) zákona 282/1993 Z.z. v prípade, že povinná osoba nevyhoví výzve na vydanie veci, má oprávnená osoba uplatniť svoje nároky na súde. Je teda možné prostredníctvom žaloby sa domáhať, aby súd uložil povinnej osobe vydanie veci. Ide nepochybne o žalobu na plnenie, ako ju predpokladá ustanovenie § 80 písm. b/ O.s.p. Ak sa žalobkyňa mohla domáhať, a aj sa domáhala, vydania veci podľa reštitučného predpisu, nemôže mať naliehavý právny záujem na určovacej žalobe podľa všeobecného predpisu, uzavrel dôvody svojho mimoriadneho dovolania generálny prokurátor.

Žalobkyňa vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu uviedla, že generálny prokurátor „neporozumel správne celému zistenému skutkovému stavu“, na základe čoho potom vec kvalifikoval právne nesprávne. Uviedla, že pre zápis vlastníckeho práva štátu k pôvodnej mpč. X. nebol žiadny dôvod a pri zápise vlastníctva štátu došlo k chybe. Predmetný pozemok, resp. jeho časti neboli nikdy zoštátnené alebo vykúpené a preto „materiálne“ bola naďalej ich vlastníčkou; svoje „formálne vlastnícke právo“ stratila v dôsledku administratívnej chyby štátu. V rozhodnom období majetková krivda v zmysle reštitučných zákonov jej nevznikla.

Žalobkyňa považuje dôvody, ktoré boli uvedené v mimoriadnom dovolaní, za umelo vykonštruované s cieľom poškodiť žalobkyňu, resp. „v lepšom prípade za nedorozumenie“. Navrhla mimoriadne dovolanie zamietnuť.

Žalovaná sa k mimoriadnemu dovolaniu nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že mimoriadne dovolanie bolo podané včas osobou oprávnenou na tento opravný prostriedok (§ 243g O.s.p.), preskúmal vec bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.) a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora nie je dôvodné.

I v konaní o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora (štvrtá hlava štvrtej časti O.s.p.), tak ako v konaní o dovolaní účastníka (tretia hlava štvrtej časti O.s.p.), je dovolací súd viazaný rozsahom dovolania, ako aj uplatneným dovolacím dôvodom vrátane jeho obsahového vymedzenia (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.). Obligatórne sa zaoberá len vadami konania uvedenými v § 237 O.s.p. a inými vadami, pokiaľ tieto mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Vzhľadom na uvedenú zákonnú povinnosť dovolací súd sa predovšetkým zaoberal otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z vád vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným).

Generálny prokurátor vady konania v zmysle § 237 O.s.p. v mimoriadnom dovolaní výslovne nenamietal a v dovolacom konaní žiadna z týchto vád ani nevyšla najavo.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak ju dovolateľ nenamietal, je procesná vada, ktorá na rozdiel od vád taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p., nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej základom je porušenie iných procesných ustanovení

upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Iné vady, mimo vád uvedených v § 237 O.s.p., sú spôsobilým dovolacím dôvodom len za predpokladu, že mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

V mimoriadnom dovolaní generálny prokurátor výslovne nenamietal ani takéto iné procesné vady a v dovolacom konaní žiadna z takýchto vád ani nevyšla najavo.

Jediným generálnym prokurátorom uplatneným dovolacím dôvodom v zmysle ustanovenia § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p. je, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Generálny prokurátor spája tento dovolací dôvod s podľa neho nesprávnou aplikáciou ustanovenia § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka na danú vec. Dochádza k záveru a tvrdí: „Prijatím reštitučných zákonov štát súčasne vylúčil možnosť uplatniť tieto práva inak, teda podľa všeobecných predpisov, nakoľko táto úprava je špeciálnou úpravou k predpisom všeobecným. (...) Reštitučné zákony svojou špecialitou predstavujú, ak sú splnené všetky subjektívne a vecné predpoklady, prekážku použitia všeobecných právnych predpisov. K obnove vlastníckych vzťahov je možné použiť len nástroje, upravené v reštitučnom zákone. Citovaný zákon umožňuje navrátenie majetku v prípade riadne uplatneného reštitučného nároku oprávnenou osobou. Ak reštitučný nárok nebol uplatnený a márne uplynula lehota na jeho uplatnenie, ak bol uplatnený po uplynutí lehoty, či ak bol reštitučný nárok zamietnutý, nie je možné naďalej považovať oprávnenú osobu za vlastníka veci. Týka sa to nepochybne všetkých reštitučných titulov, vrátane prevzatia veci bez právneho dôvodu, citovaný zákon v tomto smere nestanovil žiadnu výnimku. Oprávnená osoba, ktorej nehnuteľnosti prevzal štát v rozhodnej dobe bez právneho dôvodu a ktorá si neuplatnila v zákonnej dobe svoj reštitučný nárok proti povinnej osobe, sa nemôže domáhať ochrany svojho vlastníctva využitím inštitútov podľa všeobecných predpisov (§ 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, § 80 písm. c/ O.s.p.). (...) Vo veci reštitučných nárokov v zmysle zásady 'lex specialis derogat legi generali' nie je možné domáhať sa ochrany vlastníckeho práva prostriedkami obsiahnutými vo všeobecných právnych predpisoch tam, kde nastupuje úprava usporiadania právnych pomerov uzákonená v špeciálnych právnych predpisoch.“ Uviedol, že, v konaní vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 12 C 48/1996 sa žalobkyňa domáhala na žalovanej vydania nehnuteľností podľa ustanovení zákona č. 282/1993 Z.z., bola však neúspešná, pretože sa jej nepodarilo preukázať, že nárok uplatnila v zákonom predpísanej lehote. Vychádzajúc z uvedeného generálny prokurátor dochádza k záveru, že v predmetnej veci, v ktorej žalobkyňa žiadala,

aby súd určil je vlastníčkou sporných nehnuteľností, nemohla mať úspech. Podľa generálneho prokurátora žalobkyňa nemohla mať naostatok ani naliehavý právny záujem na ňou navrhovanom určení.

Argumentácia generálneho prokurátora (prevzatá bez zmien z odôvodnenia stanoviska pléna Ústavného súdu Českej republiky z 1. novembra 2005 sp. zn. Pl.ÚS-st 21/05), vyúsťujúca do záveru, že oprávnená osoba, ktorej nehnuteľnosti prevzal štát v rozhodnej dobe bez právneho dôvodu a ktorá si neuplatnila v zákonnej dobe svoj reštitučný nárok proti povinnej osobe (alebo tak urobila neúspešne), sa nemôže domáhať ochrany svojho vlastníctva využitím inštitútov podľa všeobecných predpisov, a teda do záveru, že žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno obchádzať zmysel a účel reštitučného zákonodarstva (ktoré závery naostatok nie sú cudzie ani Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky - porovnaj napr. jeho rozsudok z 25. februára 2009 sp. zn. 4 Cdo 130/2007), ale v ničom nespochybňujú správnosť mimoriadnym dovolaním napadnutých rozhodnutí súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu o veci samej. Argumentácia obsiahnutá v mimoriadnom dovolaní totiž opomína individuálne rozmery predmetnej právnej veci, ktoré sú založené na zistených skutkových okolnostiach, ktoré generálny prokurátor ničím nespochybňuje.

Podľa § 1 ods. 1 zákona č. 282/1993 Z.z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam, tento predpis sa vzťahuje na zmiernenie následkov niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam odňatím vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam a hnutelným veciam na základe rozhodnutí štátnych orgánov, občianskoprávných a správnych aktov vydaných v období od 8. mája 1945, židovským náboženským obciam od 2. novembra 1938 do 1. januára 1990 (ďalej len „rozhodné obdobie“) v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti, rešpektujúcej práva občanov vyjadrené najmä Chartou Organizácie Spojených národov, Listinou základných práv a slobôd a príslušnými medzinárodnými paktmi o občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

Zákon č. 282/1993 Z.z., tak ako i iné reštitučné zákony, upravuje (iba) vzťahy osôb označených v ňom ako osoby povinné a osoby oprávnené týkajúce sa právnych skutočností, ktoré vznikli v presne vymedzenom období („rozhodné obdobie“) z presne stanoveného právneho dôvodu, pričom všetky tri predpoklady použitia tohto reštitučného zákona sú kumulatívne, t.j. musia byť splnené súčasne. Ak uvedené predpoklady aplikácie predmetného

zákona nie sú súčasne splnené, tento sa ako *lex specialis* neuplatní. Tak aj generálny prokurátor (a *contrario*) v mimoriadnom dovolaní, keď uvádza: „Reštitučné zákony svojou špecialitou predstavujú, ak sú splnené všetky subjektívne a vecné predpoklady, prekážku použitia všeobecných právnych predpisov“. Náprava (zmiernenie) krívd podľa tohto reštitučného zákona je teda prípustná len vo vecnom a časovom rozsahu ním vymedzenom.

Podľa § 4 ods. 2 písm. h/ uvedeného zákona povinnosť vydať vec sa vzťahuje na prípady, keď v rozhodnom období vec prešla do vlastníctva štátu alebo obce na základe prevzatia bez právneho dôvodu.

Podľa dovolacieho súdu v citovanom ustanovení takto vymedzený dôvod reštitúcie vlastníckych práv oprávnenej osoby (použitý i v iných reštitučných predpisov) je májúci a ešte i v súčasnosti vyvoláva pochybnosti; prevzatie veci bez právneho dôvodu totiž samo osebe pojmovo vylučuje (a vylučovalo i v rozhodnom období) vznik vlastníckeho práva na strane subjektu, ktorý sa veci ujal bez právneho dôvodu. Pokiaľ by ale bolo s poukazom na ustanovenie § 1 ods. 1 zákona č. 282/1993 Z.z. („... odňatím vlastníckeho práva ...“) a prvú časť ustanovenia § 4 ods. 2 uvedeného zákona („... vec prešla do vlastníctva štátu alebo obce ...“) i pre tento dôvod reštitúcie požadované bezpodmienečné splnenie podmienky skutočného prechodu veci do vlastníctva štátu, stalo by sa ustanovenie § 4 ods. 2 písm. h/ uvedeného zákona ustanovením bez reálneho obsahu. Podľa dovolacieho súdu je potrebné tento rozpor (keď jedno ustanovenie, resp. jeho časť viaže reštitúciu výslovne na podmienku nadobudnutia vlastníctva štátom a jeho druhá časť na podmienku, že štát prevzal vec bez právneho dôvodu) riešiť tak, že podmienka nadobudnutia vlastníctva veci štátom je nevyhnutá pre úspešné uplatnenia reštitučných nárokov v prípadoch výslovne uvedených v ustanoveniach § 4 ods. 2 písm. a/ až g/ a i/ uvedeného zákona, nemusí však byť splnená v prípade uvedenom v ustanovení § 4 ods. 2 písm. h/ tohto zákona.

O ostatne uvedený reštitučný dôvod (prevzatie veci štátom bez právneho dôvodu) podľa dovolacieho súdu ide vtedy, keď vlastníč veci nebol postupom štátu síce formálne pozbavený svojho vlastníckeho práva, bola mu však odňatá možnosť vec držať, užívať ju a používať jej plody a úžitky, teda že sa štát zmocnil veci vo vlastníctve cirkvi alebo náboženskej spoločnosti a nakladal s ňou ako s vlastnou (vec okupoval) bez toho, že by k tomu mal nejaký právne relevantný právny dôvod (titul), s ktorým vtedy platné právo spájalo prechod vlastníckeho práva. K odňatiu veci jej vlastníčkovi (cirkvi alebo náboženskej

spoločnosti) pritom muselo dôjsť v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti [porovnaj ustanovenie § 1 ods. 1 (predmet úpravy) zákona č. 282/1993 Z.z.].

Z obsahu spisu vedeného v predmetnej právnej veci nevyplýva, že by štát prevzal vec žalobkyne a nakladal s ňou vyššie uvedeným spôsobom. Pozemky, ohľadne ktorých sa žalobkyňa žalobou podľa § 80 písm. c/ O.s.p. domáhala určenia svojho vlastníckeho práva, vznikli z pôvodnej pozemnoknižnej parcely mpč. X., evidovanej v pôvodnej pozemnoknižnej zápisnici č. X. ako majetok R. Dňa 6. januára 1952 bol pod číslom č.d. X. vykonaný v tejto zápisnici zápis podľa výmeru bývalého ONV v P. zn. I. z 8. decembra 1951 o výkupe pozemkov. Podľa predmetného výmeru štát vykúpil na základe zákona č. 46/1948 Zb. všetky pozemky evidované v tejto zápisnici „bez parcely č. X.“. V zápisnici č. X. ale údaj o tom, že sa parcela mpč. X. nevykupuje, nebol uvedený. Podľa znalca z odporu geodézie a kartografie I. „dá sa povedať, že vtedajší správca pozemkovej knihy ... nevykonal zápis správne“. Pri zápise v pozemnoknižnej zápisnici č. X. nebola uvedená ani poznámka, že na parcelu mpč. X. sa výkup nevzťahuje, ako to bolo urobené pri iných parcelách, ktoré výkupu nepodliehali. Parcela mpč. X., na ktorý sa výkon evidentne nevzťahoval, mala preto ostať zapísaná v zápisnici č. X. v prospech tam uvedeného vlastníka R.. Z uvedeného i podľa dovolacieho súdu vyplýva, že k zápisu vlastníckeho práva štátu k predmetným pozemkom došlo omylom. Z obsahu spisu nevyplýva, že by k takému zápisu vlastníckych vzťahov k sporným nehnuteľnostiam došlo z iného dôvodu než z dôvodu zlyhania ľudského faktora, teda z dôvodu zrejmej nesprávnosti pri jeho vykonaní, a teda, že by zápis vlastníctva štátu mal svoj pôvod v konaní, ktoré by malo znaky konania nerešpektujúceho práva na majetok alebo politickej perzekúcie alebo postupu porušujúceho všeobecne uznávané ľudské práva a slobody. V časove nadväzujúcom období neboli zo strany štátu ohľadne tejto nehnuteľnosti vyvíjané žiadne aktivity, ktoré by mali znaky konania majúceho za cieľ zmocniť sa veci žalobkyne a nakladať s ňou. Samotný zápis v pozemkovej knihe nemožno bez ďalšieho považovať za „prevzatie“ nehnuteľnosti v zmysle ustanovenia § 4 ods. 2 písm. h/ zákona č. 282/1993 Z.z., teda za „ďalšie majetkové opatrenie“ majúce za následok prevzatie veci iného štátom bez právneho dôvodu. K chybám pri zápise vlastníckych práv dochádzalo a dochádza i obdobiach, ktoré neboli, resp. nie sú poznačené perzekúciou cirkví a náboženských spoločností a postupmi porušujúcimi všeobecne uznávané ľudské práva a slobody. Ich náprava bola a je možná podľa príslušných predpisov alebo pravidiel upravujúcich postup pri zápise vlastníckych práv do príslušnej evidencie.

Z týchto dôvodov dovolací súd dospel k záveru, že na danú vec nebolo možné aplikovať zákon č. 282/1993 Z.z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločenstvám v znení neskorších predpisov a nebolo teda možné vylúčiť, aby sa žalobkyňa svojho nároku domáhala žalobou opierajúcou sa o všeobecné predpisy občianskeho práva.

Dovolací súd nezdiala presvedčenie generálneho prokurátora, že závery vo veciach reštitučných je nutné rešpektovať aj pri rozhodovaní o určovacej žalobe.

Keďže argumentácia generálneho prokurátora vyúsťujúca do záveru o nedostatku naliehavosti právneho záujmu žalobkyne na ňou navrhovanom určení má svoj základ len v jeho úsudku, že žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno obchádzať zmysel a účel reštitučného zákonodarstva, dovolací súd vzhľadom na svoje vyššie uvedené závery nepovažoval za potrebné bližšie sa s ňou zaoberať.

Z týchto dôvodov preto Najvyšší súd Slovenskej republiky mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora Slovenskej republiky nepovažoval za dôvodné a preto ho podľa § 243b ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p. zamietol.

V dovolacom konaní úspešnej žalobkyne vzniklo právo na náhradu trov dovolacieho konania proti žalovanej, ktorá podala podnet na podanie mimoriadneho dovolania a ktorá úspech nemala (§ 148a ods. 2 O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky žalobkyne ale náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, pretože trovy konania do troch pracovných dní od vyhlásenia tohto rozsudku nevyčíslila a zo spisu žiadne jej trovy ani nevyplývajú (§ 151 ods. 2 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 24. februára 2010

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia:

Kludia Vrauková